

METİN, DOKU VE KONTEKS BAKIMINDAN BEY BÖYREK'İN SAFRANBOLU EŞ METNİ SAFRANBOLU VARIANT OF BEY BÖYREK IN TERMS OF TEXT, TEXTURE AND CONTEXT

İbrahim GÜMÜŞ*

Öz

Dede Korkut Kitabı, Türk kültür ekolojisini bünyesinde barındıran nadir bir eserdir. Dede Korkut Kitabı'nda on iki destansı hikâye yer alır. Bunlardan üçüncüsü "Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek Boyu" adını taşır. Bamsı Beyrek anlatısı sözlü kültür ortamında yüz yüze bir iletişim ortamında icracılar tarafından nesilden nesile aktarılmış ve farklı eş metinleri oluşmuştur. Bamsı Beyrek anlatısının birincil kültür ortamında yaklaşık otuz tane eş metni (varyant) tespit edilmiştir. Eş metinlerden bazıları birincil sözlü kültür ortamından derlenirken bağlamı bazen göz ardı edilmiştir. Derleme çalışmalarında genellikle en iyi metni elde etme fikrine odaklanılır. Bu durum da metin haricindeki hususların arka plana atılmasına hatta önemsenmemesine neden olur. Bu nedenle çoğunlukla elimizde doku ve konteksinden koparılmış salt metinler kalmıştır. Halk bilimi ürünlerinin tariflerinde yaşanan sıkıntılar nedeniyle Alan Dundes, saha çalışmalarında metin (text), doku (texture) ve konteks (context) üçlüsünün dikkate alınarak çalışılması gerektiğini belirtir. Bir halk bilimi ürünü bunlardan sadece biri esas alınarak tarif ve tahlil edilemez. İdeal bir tanım bu üç seviyeyi bir arada değerlendirilerek yapılabilir. Doku, sözlü türlerde dilin en küçük yapı taşı olan fonem ve morfemin içerisinde yer aldığı dilin kendisidir. Yani halk bilimin sözlü formlarında doku, dil ile ilgili özelliklerden meydana gelir. Metin, herhangi bir ürünün birincil sözlü kültür ortamında yeniden aktarımı veya icrasdır. Konteks ise metni direk veya dolaylı yollardan etkileyen her şeyi kapsar.

Ahmed Baha (Gökoğlu) tarafından 1929 tarihinde Safranbolu, Hacılar Obasında, Emine hanımdan derlenen Bey Böyrek anlatısının eş metni, zamanına göre oldukça iyi bir biçimde bağlamıyla birlikte derlenmiştir. Ahmet Baha, derlemeyi gerçekleştirirken kaynak kişi hakkında bilgileri, derlemenin yapıldığı mekânın iç ve dış özellikleri, mekânda kimlerin yer aldığı, kaynak kişinin anlatı boyunca nasıl bir tavır takındığı gibi pek çok bilgiyi de kayıt etmiştir. Bey Böyrek metniyle birlikte doku, çevre ve şartları da kayıt altına alan Ahmet Baha, çalışmasını 1931 tarihinde Bartın Gazetesi'nde dokuz bölüm olarak yayınladı. Onun bu çalışması bugün hem sözlü metni hem de metnin o zaman yaşayan ortamını daha iyi çözümlenemize olanak sağlar. Bu bağlamda Safranbolu'dan derlenen Bey Böyrek eş metni metin, doku ve konteks bakımından çözümlendi ayrıca epizotları bakımından da Dede Korkut Kitabı'ndaki hikâye ile karşılaştırmalı olarak incelendi. Bamsı Beyrek ve Bey Böyrek metinleri çocuksuzluk, kahramanın ailesinin sosyal statüsü, doğum, ad verme, yardımcı kahraman, kahramanın atı, aşık olma, engeller, esir düşme, eve dönme, kılık değiştirme gibi pek çok motif bakımından büyük oranda örtüşmektedir. Bey Böyrek'te kahramanın sevgilisi ile beşik kertmesi olmaması, sevdiği kızın ve atının isimlerinin aynı olması, ailesinin padişah olması gibi farklılıklar mevcuttur.

Anahtar Kelimeler: Dede Korkut Kitabı, Bamsı Beyrek, Bey Böyrek, Metin, Doku, Konteks.

Abstract

The Book of Dede Korkut is a unique work of the Turkish cultural ecology. There are twelve epic stories in the Book of Dede Korkut. The third one is named as "Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek Boyu". The narrative of Bamsı Beyrek has so far been transferred from generation to generation in a face-to-face communication environment and in an oral cultural environment. Variant (equal) texts have been formed since then. In the primary culture, about thirty texts (variants) of the narrative of Bamsı Beyrek were determined. While some of the equal or variant texts have been compiled from the primary oral cultural environment, the context has been sometimes ignored. In compiling studies, the focus is often on the idea of obtaining the best text. This situation causes the text to be excluded or even ignored. For this reason, we still have only texts that have been detached from the texture and the context. Due to the difficulties experienced in the definition of folklore products, Alan Dundes states that the fieldwork must be studied by taking into account the text, texture and context. A folkloric product cannot be described and analyzed based on only one of them. An ideal definition can be made by evaluating these three levels together. The texture is the smallest building block of a language in verbal forms. In other words, in oral forms of folklore, it consists of texture and language-related characteristics. The text is the re-transmission or performance of any product in a primary oral cultural environment.

The context includes everything that directly or indirectly affects the text. The text of Bey Boyrek by Ahmed Baha (Gokoglu) in Safranbolu Hacilar Obasi in 1929 was compiled in its context in a well form from Lady Emine's. Ahmet Baha recorded a lot of information about the source person when performing the compilation, the internal and external characteristics of the place where the compilation was made, people who took part in the space, and how the source person acted throughout the narrative. Ahmet Baha, who recorded the text, environment and conditions together with the text of Bey Boyrek, published his work in nine sections in Bartın Newspaper in 1931. His work today allows us to better analyze both the oral text and the living environment of the text at that time. In this context, the text of Bey Boyrek, which was compiled from Safranbolu, was analyzed in the terms of text, texture and context and also in terms of episodes, it was examined comparatively with the story in Dede Korkut Book. The texts of Bamsı Beyrek and Bey Boyrek largely overlap in terms of many motives such as childlessness, social status of the hero's family, birth, name giving, helping hero, horse of the hero, falling in love, obstacles, being captured, returning home, disguise and so forth. In Bey Boyrek, there are differences like the hero who is not bethroned in the cradle with his lover, the fact that the girls and the horse has the same name, her being a part of Sultan's family.

Keywords: Dede Korkut Book, Bamsı Beyrek, Bey Boyrek, Text, Texture, Context.

* Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, igumus@bartin.edu.tr
ORCID ID: 0000-0002-6033-0234 ve Researcher ID: S-2235-2018.

1. Giriş

Yeryüzündeki toplulukların kültürlerini yansıtan, âdeta onların genetik kodlarını taşıyan bazı edebî eserleri vardır. Bu yapıtlar topluluk tarafından baş tacı yapılmış bir şaheserdir. Bunların içerisinde o topluluğun tarihi, sosyolojisi, etnografyası, edebiyatı, halk bilimi vd. alanlarda pek çok bilgi bulunur. Sakaoğlu'nun da ifade ettiği gibi "Biz Türklerin kültüründe debizi olduğu kadar başkalarını da büyüleyen şaheserlerimiz vardır... Türk kültür dünyasının en önemli, değerli ve başta gelen şaheseri şüphesiz Dede Korkut Kitabı'dır" (1998, 5). Dede Korkut Kitabı, Oğuzların yaşantıları, kültürü, giyim-kuşamları, savaşlarını, geçim kaynakları vd. hakkında bilgiler ihtiva eder. Dede Korkut Kitabı'nın bugüne kadar tespit edilmiş iki nüshası vardır: Bunlardan ilki Dresden Kral Kütüphanesinde bulunur. Dresden nüshası olarak bilinen eserin adı "kitâb-ı dedem qorkut 'alâ lîsân-ı tâife-i oğuzân"dır. H. F. Von Diez tarafından 1815 yılında bilim dünyasına tanıtılmıştır. 153 yapraktan oluşur ve eserde 12 boy (destansı hikâye) vardır. İkinci yazılı eser ise Vatikan Kütüphanesi Türkçe yazmalar bölümünde 102 numarayla kayıtlıdır. Vatikan nüshası olarak bilinen yazma eserin başlangıcında "hikâyet-i oğuznâme-i kıazan beg ve gayrı" yazmaktadır. Vatikan nüshasını 1950 tarihinde Ettore Rossi ilk kez bilim dünyasına duyurmuştur. Nüsha 99 yapraktan oluşmakta ve içeriğinde 6 boy yer almaktadır. Her iki yazmada da giriş kısımları mevcuttur. Dede Korkut boyları genel anlamda Oğuzların kendi içlerindeki ve düşmanla olan mücadelelerini anlatır. Ama iki tane boyun "Kam Pürenün Oğlu Bamsı Beyrek Boyı" ile "Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Boyı"nın ana teması aşktır" (Daşdemir, 2010, 68). Bu nedenle Boratav, bu "hikâyenin mevzuu tam manâsıyla halk hikâyesi mevzuu" (Boratav, 2002, 22) olarak görür ve hâlâ Anadolu'da sözlü kültür ortamında icra edildiğini vurgular.

Kam Pürenün Oğlu Bamsı Beyrek Boyı, Dresden nüshasında üçüncü, Vatikan nüshasında ise (Hikâyet-i Bamsı Beyrek Boz Atlu) ikinci hikâye olarak karşımıza çıkar. Bamsı Beyrek hikâyesinin "çok eski ve âlemşümül destan ve masal motiflerini taşıması, mevzuunun güzelliğini ve zenginliği ve bilhassa beşeri vasıfları, onun zamanımıza kadar yaşamasını ve Türk illerinde çok yayılmasını temin etmiştir" (Boratav, 1939, 141). Dede Korkut Kitabı'nda gördüğümüz hikâyelerden bir tanesi -o da mevzu bakımından en az destani olan- Beyrek hikâyesi Anadolu halk hikâyeleri repertuarına girmiştir (Boratav, 2002, 44). Anlatı birincil sözlü kültür ortamında Bey Böyrek/Beyrek adıyla yayılmış, destansı hikâye özelliğini büyük ölçüde korumuştur. Bununla birlikte anlatı mekâna ve zamana göre çeşitli şekiller alarak meddah hikâyeleri ve masal mahiyetine de bürünmüştür. Bu dönüşümün ana sebepleri "bozkır medeniyetinden yerleşik medeniyete, eski göçebe Türk dinlerinden İslamiyet'e geçişimize paralel olarak mitolojiden destana, destandan kahramanlık hikâyesine, kahramanlık hikâyesinden konusu sevda ve din olan hikâyelere" (Oğuz, 2000, 53) kadar uzanmasıdır. Boratav'a göre Bey Böyrek anlatısı "tipik halk hikâyeleri arasında yer almaktan çok masala yakın karakterler gösterir. Çok az nazım ihtiva eden varyantlarıyla, âşık meclislerinden ziyade, koca nineler arasında rağbet görür ve intişarı da masallarınkine benzer" (Boratav, 2002, 44).

Boratav, Beyrek isminden yola çıkarak "Anadolu'daki halk hikâyelerine Dede Korkut Kitabı'ndan değil, Dede Korkut Kitabı'na ve Anadolu dışındaki bazı Türk zümrelerindeki varyantlarına kaynak olmuş daha eski bir rivayetten geçmiş" (Boratav, 2002, 23) olabileceğini söyler. Dede Korkut Kitabının nüshalarının eskiliği ile ilgili görüşler arasında ikisi ön plana çıkar (bkz. Aksoy-Sheridan, 2008; Ergin, 1989; Pehlivan, 2014): İlk görüş her iki (Vatikan ve Dresden) nüshanın ortak bir dip nüshadan alındığıdır. Diğer görüş ise nüshaların sözlü kültür ortamından derlenerek yazıya geçirildiğidir. Çalışmamızın konusu gereği bu tartışmalara girmeyeceğiz. Esas konumuz olan Bamsı Beyrek Boy'u ile Safranbolu'dan derlenmiş olan eş metnin (varyant) epizotları bakımından karşılaştırmalı incelenmesine odaklanacağız. Öcal Oğuz (2000, 21-28), *Türk Dünyası Halk Biliminde Yöntem Sorunları* adlı yapıtında "varyant" terimi için "eş metin", "versiyon" terimi için ise "benzer metin" kelimelerinin kullanılmasını önerir. Eş metinden kasıt birbirine tıpa tıp benzeyen metin değil, aksine yan yana geldiğinde birbirine büyük oranda uyum sağlayan metinlerdir. Benzer metin terimi ise anlatı çevresinde daha çok birbirine benzeyen metinleri tanımlar. Bey Böyrek anlatısı da Dede Korkut Kitabı'ndaki hikâyeye yan yana geldiğinde büyük oranda uyum sağlar. Bu nedenle çalışmada "varyant" terimi yerine "eş metin" sözcüğü kullanılmıştır.

Bey Beyrek veya Bey Böyrek anlatısı, sahip olduğu varyant ve versiyonlarıyla Dede Korkut Kitabı'ndaki boylar içerisinde birincil sözlü kültür ortamında icra edilen önemli hikâyelerden biridir. Bunun nedenini hikâyenin konusunda hem aşk hem de kahramanlık temasının yer almasına bağlamak mümkündür. Ayrıca Beyrek'in evleneceği sırada düşmanlar tarafından kaçırılması ve sevdiğinin Yalancıoğlu Yaltacuk'la evlendirilmesi de halkın muhayyilesinde derin izler bırakmıştır. Bu öneme binaen üzerinde pek çok çalışma yapılmıştır. Pertev Naili Boratav, *Bey Böyrek Hikâyesine Ait Metinler'i* (1982) müstakil bir çalışma şeklinde yayınlamıştır. Saim Sakaoğlu (1998), *Bey Beyrek'in* yaklaşık otuz eş metnini farklı illerden derleyip bunların on sekiz tanesini yayınlamıştır. Metin Ekici, *Dede Korkut Hikâyeleri Tesiri* ile Teşekkül Eden Halk Hikâyeleri (1995) adlı yapıtında Bey Böyrek masalını epizotları bakımından inceler.

Tuba Özkan (2006), yüksek lisans tezinde kahramanın yolculuğu açısından, Mehmet Alptekin (2016) ise doktora tezinde konuyu karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Ayrıca Gülten Küçükbasmacı (2017), Selami Fedakar (2001), Tuba Özkan(2010) gibi pek çok bilim insanı makalelerde de farklı açılardan Bey Beyrek metinlerini çözümlemiştir.

2. Metin, Doku ve Konteks'e Göre Bey Böyrek

Halk bilimi ürünlerinin tariflerinde yaşanan sıkıntılar nedeniyle Alan Dundes, üç aşamalı bir tahlil yapılmasını önerir: "Herhangi bir halk bilgisi unsurunu bir kişi dokusu (texture), metni (text) ve onun çevre ve şartları (context) itibariyle tahlil edebilir" (Dundes, 1998, 108). Dundes'e göre bir halk bilimi ürünü bunların sadece biri esas alınarak tarif ve tahlil edilemez. İdeal bir tanım bu üç seviyeyi bir arada değerlendirilerek yapılabilir. Doku, sözlü türlerde dilin en küçük yapı taşı olan fonem ve morfemin içerisinde yer aldığı dilin kendisidir. Yani halk biliminin sözlü formlarında doku, dil ile ilgili özelliklerden meydana gelir. Doku çalışması halk biliminde "esas itibariyle dil çalışması olduğundan (her ne kadar halk oyunları ve halk sanatında dokuya ait benzerlikler varsa da) dokuya ait çalışmalar halk bilimcilerden daha çok dilbilimciler tarafından yapılmıştır" (Dundes, 1998, 108). Halk bilgisi türlerinde metin, herhangi bir ürünün birincil kültür ortamında yeniden aktarımı veya icrasındır. Örneğin, bir masalın yeniden anlatımı veya eş metni, bir maninin anlatımı, hikâyenin âşıklar tarafından icrasındır. Halk bilimi "ürününün konteksi bir ürünün içinde aktüel olarak yer aldığı hususi bir sosyal durumdur" (Dundes, 1998, 108).

Bey Böyrek'in Safranbolu eş metni Ahmet Baha (Gökoğlu) tarafından Safranbolu Hacılar Obası'ndan Yörük Hacı Ahmed Ağa'nın kızı Emine hanımdan 1929 yılında derlenmiştir. Ahmet Baha, derleme metnini 31 Ağustos 1931 tarihinden itibaren Bartın Gazetesi'nde tefrikalar hâlinde yayımlamıştır. Yazar, gazetenin 309. sayısında başladığı yazı dizisine 316. sayısında son vermiştir. Ahmet Baha, yazılarında hem sözlü kültür ortamından derlediği metne yer vermemiş aynı zamanda kaynak kişiyi de anlatmıştır (Ahmet Baha, 1931a, 1931b, 1931c, 1931d, 1931e, 1931f, 1931g, 1931h). Bu durum halk bilimi çalışmalarında konteks açısından mühimdir ve "halk bilgisi ürünlerinin derlenip, incelenmesinde sadece metni yeterli görmeyen bu düşünce bizim için oldukça önemlidir" (Ekici, 1998, 26). Ahmet Baha, Bey Böyrek anlatısını sadece metinden ibaret olarak algılamamış, metinle birlikte bağlamı da göz ardı etmemiştir. Dundes'in işaret ettiği üç seviyeli araştırma yöntemini doku, metin ve konteksi birlikte tahlil etmiştir.

Sözlü metinler dokuya ait hususlar büyük oranda anlatım tavrında saklıdır. Metin icra edilirken icracının anlatımdaki geçişleri, kullandığı nağmeler vd. metnin dokusunu ortaya çıkarmada önemlidir. Emine hanım, metnin nesir kısımlarını normal bir şekilde anlatırken nazım kısımlarında ise coşkulu bir anlatıma geçerek icra tavrını değiştirir: "...Bey Böyrek destanını heyecan ile anlatıyordu. Bezirganla Bey Böyreğin muhaveresini ifade eden manzum kısımlara girerken, birdenbire anlatma tavrını değiştirdi. Hazin olduğu kadar tatlı ve güzel bir ifade ile: aldı Bey Böyrek.. dedi ve destanın bu kısımlarının insan üzerinde gayri ihtiyarî bıraktığı manevî hüznün ve yeise..." (Ahmet Baha, 1931b, 3) Ahmet Baha da kapılır. Emine hanım metnin nazım ve nesir arası geçişlerinde "seri bir ses geçimi ile nefis ve muntazam bir bağlama yapıyordu" (Ahmet Baha, 1931b, 3). Bezirgan zindandan ayrıldıktan sonraki, Bey Böyrek'in atı Bengibozu yardıma çağırıldığı ve düğün evinde bulunduğu sahnelerde anlatıcının performansı farklılaşır hüznünlü nağmelerle metni icra etmeye başlar. Sonuç epizodunda düğün sahnesinin sonunda ise sert ve neşe ifade eden bir tarzda anlatım tavrı değişir.

Derleme çalışmalarında genellikle en iyi metni elde etme fikrine odaklanılır. Bu durum da metin haricindeki hususların arka plana atılmasına hatta önemsenmemesine neden olur. Amatör ya da profesyonel bazı derlemeciler kaynak kişiden "metni aldıktan sonra kaynak şahsa sorulması gereken en temel bilgileri bile göz ardı" (Ekici, 1998, 26) ederler. İyi bir halk bilimci "metne ek olarak bu anlatmanın derlenme tarihi, derlenme yeri, anlatıcının kim olduğu, bu kaynak şahsın yaşı, eğitim durumu ve adresi gibi bilgileri de metne ilave olarak kaydeder" (Ekici, 1998, 26). Türkiye'de halk biliminin henüz daha yeni gelişmeye başladığı bir dönemde Ahmet Baha, Bey Böyrek metnini elde ettiği kaynak kişiye yönelmiş, onu tanımlayıcı bilgilerini ve gözlemlerini aktarmış, metnin dışında konteksi de kayıt altına almıştır. Kaynak kişi Emine hanım, 90-95 yaşlarında Hacılar Obası'nda sözü geçen bir ağanın kızıdır. Uzun yüzlü, tıknaz vücutlu, orta boylu ve paytak bir yürüyüşü olan Emine hanım, hoş sohbeti ve nüktedanlığı ile bütün eğlence ve şenliklerin olmazsa olmazı konumundadır. Ahmet Baha, Emine hanımla Hacılar Obası'nda İkincigilin Kalınçoğ Süleyman Ağa'nın evinde, 1929 yılının eylül ayının ikinci haftası tanışır. Süleyman Ağa'nın evinde köyün ileri gelenleri de bulunmaktadır. Emine hanım, eve geldiğinde herkes ayağa kalkar ve onu baş köşeye oturturlar. Akabinde yazar kaynak kişiyle tanışmasını şöyle anlatır: "Emine gadun yere oturduktan sonra bilâ kaydü şart, elini her kesin öpmesi için uzatıyor. Bu zımnî <öp!> emrine riayet göstermez gibi olanlara ağzına gelen her şeyi -tabi şakacıktan- söylüyordu. Herkes gibi ben de Emine gadunun elini öpmek suretiyle tanışmış oldum" (Ahmet Baha, 1931e, 2). Ahmet Baha, bulunduğu yerde geleneklere uygun bir şekilde

davranarak öteki konumuna yerleşmemiştir. Bununla birlikte el öpme ritüeliyle de kaynak şahısla yakınlaşmış, onu tanıma ve anlama imkanı bulmuştur. Emine hanım, metni kendisi 6-7 yaşlarında iken Eşekçi lakaplı 100-110 yaşları arasındaki Bekir Ağa'dan küçük baş hayvanların köye gelmesini beklerken öğrenmiş. Bekir Ağa'nın "anlattığı masalların içinde en sevdiği <Bey Böyrek ve Bengiboz>" (Ahmet Baha, 1931c, 2) masalıymış. Bu durumda bu masal metni Hacılar obasında sözlü kültür ortamında en az 200 yıldır icra edildiği söylenebilir.

Derleme zamanı, yazarın Emine hanımla tanıştığıın ertesi akşamı yatsı namazına yakın bir zamanda gerçekleşir. Derleme mekânı Emine hanımın evidir. Ev iki katlıdır ve önünde bir avlu vardır. Avluya girince havlayan köpekleri susturmak için evin damadı aşağı iner. Avludan sonra on merdiven çıkınca Emine hanımın yanına ulaşılır. Ahmet Baha, derleme yapmaya iki kişiyle birlikte gider ve Emine hanım onları odaya götürür. Odanın sol tarafında bir ocak ve bir karyola yer alır. Duvarlar sadedir ve yeni boya yapılmıştır. Ocağın önünde bir kilim serilmiş, üzerine de dört minder konulmuş. Emine hanım "ocağın sağ baş cihetine oturdu; sırtını yarı şekilde ocağa verdi. Biz de kendimize hazırlanan minderciklere bağdaş kurmak suretiyle oturduk" (Ahmet Baha, 1931f, 3). Burada Ahmet Baha'nın profesyonel bir halk bilimci gibi davranarak derleme zamanını belirttiği, derleme mekânındaki bütün ayrıntıları da kayıt altına alarak betimlediği görülmektedir. O, bu tavrıyla halk bilimi metnini yaratıcısından bağımsız bir şekilde ele almayarak metnin statik değil dinamik bir yapısı olduğunu da vurgulamıştır. Dönemine göre oldukça önemli bir halkbilimsel yaklaşım ve uygulamadır.

Emine hanım misafirleriyle hoş beş ettikten sonra köyün kuruluşu ile ilgili efsaneler anlatır. Yani masala geçmeden önce dinleyenleri masal alemine hazırlamak için bir girizgah yapar. Emine hanım, kahve pişirip ikram ettikten sonra da "yalan yarışması (masal anlatmak)" diye tarif ettiği Hırdavatçı Güzeli masalını anlatır. Sonrasında ise Bey Böyrek hikâyesinin Safranbolu eş metnini anlatmaya başlar: "Emine gadun destana masallarımızdaki <bir varmış bir yokmuş> motifi ile bir girizgâh" (Ahmet Baha, 1931g, 3) yapar. Yazar dinlediği metnin birincil kültür ortamında masal türüne dönüştüğünü pek fark edememiştir. Masalın "bünyesinde muayyen vazifelere ve muayyen bir şekle sahip kalıplaşmış ifadelerle "formel" denilmektedir. Bunlar masalın bünyesinden ayrılmayacak kadar onun malı olan ifadelerdir" (Sakaoğlu, 2002, 250). Nitekim Emine hanım sözlü metnin girişinde masal formelini kullanmıştır: "Vaktü zaman içinde, kalbur saman içinde, ben annemin beşiğini tıngır mungır sallarken, dünyalara hükmeden ulu bir padişah varmış" (Ahmet Baha, 1931g, 3). Masalın bu giriş formeli Emine hanımın söz ustalığını göstermesi bakımından önemli olduğu kadar Ahmet Baha ve yanındakileri de günlük hayattan olağanüstü dünyaya götürmesi/hazırlaması bakımından da işlevsel bir özelliğe sahiptir. Ahmet Baha, Bartın Gazetesi'nde sözlü metni İstanbul Türkçesi'ne aktararak, sözlü kültürden derlediği biçimdeki (Safranbolu ağzı) metni ise Milli Mecmua'da yayımlamıştır. Metnin "kendine has dokusunun bulunduğu dilde yazıya geçirilmesi, o metnin türe ait özelliklerini ortaya koyar ki bu metnin türünü belirlemede dile has bu özellikler göz ardı" (Ekici, 1998, 26) edilemez. Metinlerin derlendiği biçimde yayımlanması diğer metinlerle motif, epizot vb. yönlerden karşılaştırmalı çalışılmasına imkân sağlar. Bey Böyrek ve Bengiboz Masalı ile Bamsı Beyrek Boyu'nun karşılaştırmalı bir şekilde epizotları bakımından incelenmesi sözlü ve yazılı kültür ortamlarındaki metinlerin farklılıklarını/benzerliklerini göstermesi bakımından önem arz etmektedir:

1. Hazırlık Epizotu

1.1. Zaman:

Anlatılarda zaman genellikle basit cümlelerle başlar. Bahsedilen zaman tarihi anlamda genellikle belirsizdir. Zaman daha çok vakanın uzak zamanda gerçekleştiğini ifade etmek için kullanılır. Bey Böyrek ve Bengiboz masalı da "Vaktü zaman içinde, kalbur saman içinde" (Ahmet Baha, 1931g, 3) şeklinde başlayarak olayın eski zamanda yaşandığını ifade eder. Bamsı Beyrek Boyu'nda böyle bir giriş olmamakla birlikte zamana dair de bir bilgi verilmez. Ancak "Dede Korkut hikâyelerinde de aşağı yukarı aynı şekildedir. Dede Korkut hikâyeleri "Bir gün", "Meğer hanım bir gün..." "Oğuz zamanında" gibi kalıp ifadelerle başlamaktadır (Ekici, 1995, 12). Halk anlatılarında zaman genellikle geçmiş zaman olarak yer alır. Olayın eski bir zamanda olup bittiğini belirtmek için zamanı ifade etmeye ihtiyaç vardır.

1.2. Mekân

Halk anlatılarında mekân, genellikle anlatılır ve bazen gerçeğe yakın bir yeri tasvir eder. Ancak masal türünde mekân genellikle ütöpik ve belirsiz bir yerdir. Bey Böyrek masalında mekân padişahın ülkesidir, adı net bir biçimde geçmemektedir. Bamsı Beyrek Boyu'nun girişinde de mekân anlatılmaz. Oğuz beyleri, Han Bayındır'ın çadırında sohbet etmektedirler. Yani mekân Bayırdır Han'ın ülkesidir. Belirsizlikleri bakımından eş metinler benzerlik gösterir. Ancak Bey Böyrek'teki mekân çok müphem, Bamsı Beyrek'teki ise daha realisttir.

1.3. Aile Tanıtımı

Aile tanıtımında önemli olan “ebeveynin aristokrat diye adlandırabileceğimiz, padişah, sultan, han, vezir, paşa, bey, vb. bir aile oluşturmasıdır. Bu özellik hemen, bütün halk hikâyelerinde aynıdır” (Ekici, 1995, 13). Bamsı Beyrek Boyu’nda, kahramanın babası bir beydir. Bey Böyrek masalında kahramanın babası ulu bir padişaktır. Her iki metinde de kahraman soylu bir aileye mensuptur. Bununla birlikte anlatılarda kahramanın tanıtımına geçmeden önce aileleri tanıtılmıştır.

1.4. Çocuksuzluk

Halk anlatılarında çocuksuzluk aksiyonun gerçekleşmesi için önemli ve zorunlu bir motif olarak karşımıza çıkar. Çocuksuzluk, her şeye sahip olan soylu ailenin aciz oluşunu ve mutsuzluğunu ön plana çıkarır. Türk destanlarında “çocuksuzluk, daha doğmadan, destan kahramanının önemini vurgulamak üzere gelenek tarafından kurgulanır” (Yıldız, 2009, 79). Dede Korkut hikâyelerinde çocuksuz olan beyleri hoş karşılamazlar. Çocuksuzluk genellikle erkek çocuğun yokluğundan kaynaklanır. Bey Böyrek masalında “bu padişahın hiç erkek zürriyeti dünyaya gelmemiş” (Ahmet Baha, 1931g, 3) şeklinde karşımıza çıkan bu motif, anlatının giriş kısmında yer alır. Padişah bu deritten günden güne erir, sokağa çıkamaz, kimseyle konuşamayacak duruma gelir. Günün birinde padişah tebdili kıyafet gezerken karşısına bir derviş çıkar ona bir elma verir. Elmanın yarısını kendisinin diğer yarısını da eşinin, kabuklarını da atının yemesini söyler. Çocuk dünyaya geldiğinde adını kendisinin koyacağını söyleyip kaybolur. Yardımcı ihtiyar motifi masallarda ve hikâyelerde kahramanın doğumundan itibaren karşımıza çıkar. Her zora düştüğünde ona yardımcı olur.

Bamsı Beyrek Boyu’nda da hikâye çocuksuzluk motifiyle başlar. Bayındır Han’ın sohbetinde Kam Püre, erkek evladı olmadığı için “ah eyledi, başından aklı gitdi, destmalın eline aldı, böğürü böğürü” (Ergin, 1989, 116) ağlar. Bunu gören beyler de Kam Püre’nin çocuk sahibi olması için hep birlikte dua ederler. Bu esnada Pay Biçen de kız çocuk sahibi olmak için dua ister ve çocukları beşik kertmesi yaparlar. Dede Korkut’ta daha realist çizgilerle çocuksuzluğa çare aranır. Masalsı unsurlardan oldukça arındırılmıştır. Her iki metinde de kahraman dünyaya olağanüstü bir motifle gelir. Bütün bunlar kahramanın daha doğmadan normal insanlardan farklı olduğunu belirtmek için halk anlatılarında adeta zorunlu bir durumdur.

1.5. Ad Verme

Dede Korkut hikâyelerinde kahramana baş kesip kan döktükten sonra Dede Korkut gelerek ad verir. Bamsı Beyrek, on beş yaşına geldiğinde bezirganları ve mallarını savaşarak kafirlerin elinden kurtarır. Bunun üzerine “Pay Püre Big Kalın Oğuz biglerini çağırdı konukladı. Dedem Korkut geldi, oğlana” (Ergin, 1989, 121) Boz Aygırlı Bamsı Beyrek adını verir.

Bey Böyrek eş metninde ise çocuk büyümüş, akıllanmıştır. Birkaç “yaşına girince mektebe vermişler. Çocuk yavaş yavaş büyüyormuş. Amma mektepte mollalar çocuğa <Atsız Bey> diye çağırıyormuş” (Ahmet Baha, 1931g, 3). Çocuk annesine kendisinin neden adsız olduğunu sormuş. Annesi de derviş olayını anlatmış, o esnada derviş yanlarına gelmiş ve “çocuğun adını <Bey Böyrek>, atın adını <Bengiboz>” (Ahmet Baha, 1931g, 3) koyup kaybolmuş. Masalda, hikâyedeki gibi bir kahramanlık göstermemesine rağmen kahramana doğumunda da yardımcı olan derviş ad vermiştir. Ancak “kahramanlıkların belli bir yaşa kadar adsız kalmaları, ad veren kişinin toplumda önemli bir nüfusunun bulunması, verilen adların Bengiboz-Bozaygır, Bey Böyrek-Bamsı Beyrek olması gibi noktalarda benzer olduğu görülmektedir” (Ekici, 1995, 19). Ad veren kişilerin toplumsal statü bakımından her iki metinde de üst düzeyde yer almaları ve dini bir hüviyete sahip olmaları da ortak noktalar. Dede Korkut tipinin birincil sözlü kültür ortamında zamanla “derviş” tipine dönüşmesi de ihtimaller dahilindedir. Bir başka benzerlik ise kahramanla birlikte aynı anda atna da isim konmasıdır. Halk anlatılarında kahraman ve atı ayrılmaz bir ikilidir. Kahraman zor durumdayken bazen atı onu kurtarır, kahraman öldüğünde atı da ölmektedir vb. pek çok örnek verilebilir.

1.6. Eğitim

Bamsı Beyrek’in eğitimiyle ilgili Dede Korkut Kitabı’nda detaylı bilgi verilmez. Ancak onun da diğer beyler gibi silah eğitimi aldığı metnin arka planından okunur. Bey Böyrek masalında ise kahraman okulda ilmi eğitim almış aynı zamanda çok iyi ok-yay kullanabilmektedir. Bey Böyrek eş metnindeki farklılık sosyal çevrenin değişimi ve yerleşik düzene geçiş ile birlikte okur-yazarlığın önemli bir vasıf hâline geldiğinin de göstergesidir. Eğitim epizodu kahramanın olgunlaştığını ve yeni maceralara çıkacağını da ifade eder. Eğitimin tamamlanmasıyla birlikte hazırlık epizodu sona erer.

2. Âşık Olma Epizodu

Türk halk hikâyelerinin ikinci ana bölümünü âşık olma oluşturur (Ekici, 1995, 22). Halk hikâyelerinde âşık olma genellikle görerek veya rüyada (bade içerek) âşık olma şeklinde gerçekleşir. Aynı ortamda büyüyen kahramanlar hikâyenin doğal süreci içerisinde mutlaka yüz yüze getirilir. Karşılaşmadan

sonra her iki kahraman da birbirine ilk görüşte aşk motifine benzer biçimde âşık olurlar. Bamsı Beyrek hikâyesinde, kahraman ile Banu Çiçek daha doğmadan beşik kertmesi yapılır. Bamsı Beyrek, avda bir geyiğin peşine düşer, o geyik de onu Banu Çiçek'in çadırının olduğu yere götürür. Kahramanların ilk karşılaşması burada gerçekleşir ve birbirlerine âşık olurlar.

Bey Böyrek eş metninde beşik kertmesi olayı görülmez. Bey Beyrek, "mektobini bitirmiş, bir gün anasından babasından izin alıp <Bengiboz> ile seyir yerine gitmiş. Bir de ne baksın ki, bir meydanın köşesinde ahali birikintisi var. Sormuş, dünya güzeli Akkavak kızının ok yayını geçirmeğe çalışıyorlarmış. Dünya güzelinin ok yayını kimse geçirmeğe muvaffak olamıyormuş. Eğer kim ki dünya güzelinin ok yayını geçirirse dünya güzeli ona varacakmış" (Ahmet Baha, 1931h, 3). Bey Böyrek ile Akkavak kızı arasında tutkulu bir aşktan söz edilmez. Çünkü "masallarda karakterlerin duygularından bahsedilmez, eğer bu duygulardan bahsediliyorsa bu durum olay örgüsünde belirli bir atmosferi yaratmak içindir" (Gümüş, 2017, 81). Aşık olma biçimleri bakımından her iki anlatıda da ilk görüşte aşk motifi vardır. Eş metinlerde kahraman bir yarışma neticesiyle sevdiğiyle karşılaşır ve âşık olur.

3. Sevgiliyi İsteme ve Engeller Epizodu

3.1. Sevgiliyi Elde Etmek İçin İmtihan Olma

Türk halk hikâyelerinde sevgililerin kavuşması ve evlenmesini zorlaştıran olay örgüsünde entrikalar vardır. Bunların hepsi engeller olarak isimlendirilir ve "bu engeller hikâyenin yapısına göre çok girift veya birbirinin tekrarı olaylardan teşekkül" (Ekici, 1995, 27) eder. Engeller evlilik öncesi ve sonrasında kahramanın karşına çıkabilir. Bamsı Beyrek hikâyesinde Beyrek, Banu Çiçek'le evlenmeden önce onun tarafından bir dizi imtihana tutulur: "Banu Çiçek'in dadısıyam, gel imdi senün-ile ava çıkalım, eger senün atun menüm atumu kiçer-ise onun atını dahı kiçersin, hem senün-ile oh atalum, meni kiçer-isen anı dahı kiçersin ve hem senün-ile güreşelüm, meni basar-isen anı dahı basarsın dedi" (Ergin, 1989, 123). Bey Böyrek anlatısında da kahraman Akkavak Kızı'na ulaşmak için onun ok-yayını geçmesi gerekir. Nitekim onu geçebilen tek kişi kendisidir.

Bamsı Beyrek hikâyesinde nişanlısı Banu Çiçek'in abisi Delü Karçar kardeşini isteyen herkesi öldürmektedir. Bu anlamda Bamsı Beyrek'in karşısına bir engel daha çıkar. Bu engeli Oğuz kavminin her derdini çözen Dede Korkut aşar. Ancak bu seferde maya görmemiş bin deve, bin aygır, bin koyun görmemiş koç, bin kuyruksuz kulaksız köpek, bin pire biçiminde istenilen başlık imkânsızlık oluşturmaktadır. Akkavakkızı'nın ise bir abisi yoktur ve Bey Böyrek yarışmayı kazanınca bir engelle karşılaşmadan kırk gün kırk gece nişan yapar.

3.2. Esir Düşme

İki metinde de asıl engel düğünden önce kahraman evden uzaklaşır ve uykudayken düşmanlar tarafından esir alınmasıdır. Bamsı Beyrek, Bayburt Hisarı beyi tarafından düğün eğlencesi sırasında "uyhusunda kafir otoğa koyuldu... Otuz tokuz yiğit-ilen Beyrek tutsak" (Ergin, 1989, 130) olur.

Bey Böyrek ise canı sıkılır ve Bengiboz ile birlikte "seyir yerine bir daha başını gitmiş; giderken bir de ne görsün ki, bir çeşme başında bir az kişi yatmış uyumuyorlar mı imiş? Bey Beyrek te Bengibozu kıra salıvermiş; o da adamların yanına yatmış, uyuyuvermiş. Meğer ne baksın ki orada gavur kralın sarayı var imiş. Kral, sarayından düldülle bakmış ki bir az kişi hududu geçmiş yatıyor" (Ahmet Baha, 1931h, 3). Kral adamlarını gönderir ve Bey Böyrek ile yanındakileri yakalatıp zindana attırır. Olay her ne kadar farklı gerçekleşse de kahramanların düğün öncesindeki karşılaştıkları zindan engelli ortaktır.

3.3. Kurtuluş ve Eve Dönme

Halk hikâyelerinde sıkça karşılaşılan engellerden birisi de sevgilinin başkasıyla evlendirilmek istenmesidir. Bu kısım rakibin ortaya çıkmasını sağlayan birtakım olaylardan meydana gelmektedir (Ekici, 1995, 31). Eş metinlerde kahraman kendisini yakalayıp zindana attıran kişinin kızının yardımı sayesinde kurtulur.

İki anlatıda da kahramanın sevgilisi başkasıyla evlendirilmek istenir. Bamsı Beyrek hikâyesinde, Delü Karçar onun ölüm haberini getiren kız kardeşini vereceğini söyler. Yalancı oğlu Yartaçuk, Bamsı Beyrek'in kendine verdiği gömleğe kan sürerek herkesi onun öldüğüne inandırır. Bamsı Beyrek, Bayburt Hisarı'nın kızının sayesinde zindandan kurtulur ve düğüne bir ozan şeklinde gelir.

Bey Böyrek, zindanda bıçağı ile yedi yılda açtığı delikten bezirgan ile söyleşir. Kervandan Akkavak kızının Baltacı Kel Vezir'in oğlu İsmail ile evleneceği haberini alır. Bu motif Bamsı Beyrek'in bezirganlarla söyleşmesi ile aynı içeriğe sahiptir. Anlatıda aksiyonun gerçekleşmesi için bu zorunlu bir durumdur. Bezirgandan kahraman sevdiğiyle ilgili haberleri alır. Metinlerde söyleşme biçimi âşıklık geleneğindeki atışmalara benzer ve nazım şeklinde yapılmıştır.

Bey Böyrek ile bezirganı dinleyen kralın kızı “zindanın tepesindeki kırk kişinin kaldıramayacağı tekerlek taşı ya Allah deyip bir tutaşta kaldırmış” (Ahmet Baha, 1931h, 3). Hikâye metnine burada olağanüstü motifler girmiştir. Sonra Bey Böyrek’i kurtarıp ona yetmiş beş gün süre vermiş. Bey Böyrek, düğün gecesi bir ihtiyara misafir olur ve gece kılık değiştirip düğüne gider. Düğünde ok-yay ile altınları vurunca padişahın ödül olarak düğündeki kadınları oynatmak ister. Bamsı Beyrek de aynı şeyi yapmak için izin alır. İki metinde de kahramanın kılık değiştirmesi ortak bir motiftir, arkaik zamanda şamanik özellikler göstermektedir.

4. Sonuç Epizodu

Halk hikâyelerinde sonuç epizodu olayın son halkasını oluşturur ve genellikle düğün veya sevgililerin ölümü ile biter. Sonuç bazen çok kısa bazen de çok uzun bir biçimde anlatılır. Düğünle sonuçlanan hikâyelerde “çeşitli engelleri aşan kahramanlar sonuçta evlenirler. Bu arada engelleri oluşturan kötü kişiler ve rakip ya affedilir ya da cezalandırılır” (Ekici, 1995, 36). Türk masallarında da kötü karaktere “herhangi bir ceza verilmez ya da affedilir. Affedilen kötü karakter genellikle babalardır... Kötü karakter kırk katırın kuyruğuna bağlanarak, kahraman ya da diğer karakterler tarafından öldürülme cezasına çarptırılır” (Gümüş, 2017, 84).

Bamsı Beyrek, düğün gecesi kendisini tanıttıktan sonra Banu Çiçek’le yeniden birleşir. Yaltuçuk’u kılıçtan geçirip, kırk yiğidini kurtarmak için Bayburt Hisarına sefere çıkar. Savaşı kazanır Bayburt Hisarı Şöklü Melik’in kızını alıp “ağ ban ivine ağ otağına girü döndü, düğüne başladı. Bu kırk yiğidün bir kaçına Han Kazan, bir kaçına Bayındır Han kızlar verdi. Beyrek dahi yidi kız kardaşını yidi yiğide virdi. Kırk yirde orak dikdi” (Ergin, 1989, 153). Beyrek ve yiğitleri muratlarına erince Dede Korkut gelip kutluk verir, boy boylayıp soy soylar ve orada bulunan herkese alkış verir.

Bey Böyrek eş metninde de yukarıdaki sonuç epizoduyla aynı olaylar vuku bulur. Bamsı Beyrek ile Banu Çiçek’in karşılıklı söyleşmesi gibi Bey Böyrek’de Akkavak kızına türkü ile seslenir: “Aldı Bey Böyrek:

Ne bakağsın kinni kinni

Sana deyin iki dinni

Oynayan Akgavak gızı

Yaktı yandudu bizi” (Ahmet Baha, 1931a, 3). Akkavak gızı Bey Böyrek’in sesinden tanır ve Bamsı Beyrek anlatısındaki gibi hemen bir birlerine sarılırlar. Bey Böyrek’in geldiğini haber alınca kırk gün kırk gece şenlikler başlar. Bey Böyrek, düğün evine gelince “Baltacı kel vezirin oğlu İsmailciği traş etmeğe gelen berberler kaçmış. Bey Böyreği yumuşlar traş etmişler, gerdeğe koymuşlar. Bunu duyan Baltacı Kel vezirin oğlu İsmailcik de korkusundan bir kümese saklanmış, amma başı kümesin tavanına kısılmış, canı<imüğünden> hıkkadan çıkıvermiş. Onlar ermiş muradına hoşuna; biz anlattık nafile yere. Çıkalım tahta; kerevetine boşuna” (Ahmet Baha, 1931a, 3). Sonuç epizodunda iki metinde de kahraman sevdiğine kavuşur ve kötüler cezalandırılır. Burada masalsı unsurlar dikkat çeker.

Bamsı Beyrek Boyu ile Bey Böyrek masalının epizotları bakımından büyük ölçüde bir birine benzemektedir. Farklılıkları ise, “sözlü gelenekteki değişmeler ve anlatıcıyla, dinleyicinin özel durumlarından kaynaklanmaktadır... Çünkü Dede Korkut hikâyeleri epico-romensk dediğimiz, geçiş dönemi hatırası olmasına rağmen, Bey Böyrek hikâyesi her ne kadar aynı hikâyelerinin bir devamıysa da, roman döneminde anlatıla anlatıla bazı epik unsurların yerlerini, roman unsurlarının alması çok tabiidir. Sanırım bu faktörler, farklılığı meydana getiren, en büyük etkenlerdir” (Ekici, 1995, 20).

3. Sonuç

Türk dünyasının en önemli yapıtlarından biri olan Dede Korkut Kitabı, ikincil kültür ortamında bilinen iki yazma nüshadan oluşur. Ancak birincil sözlü kültür ortamında icra edilen metinlerin sayısı bilinmez. Bu durum Türk halkının Dede Korkut anlatılarını çok sevip içselleştirmesinden ve onların aynasında kendi öz yaşantılarını bulmasından kaynaklanmaktadır. Türk kültürü içerisinde benimsenen Dede Korkut hikâyelerinden birisi de Bamsı Beyrek Boyu’dur. Bamsı Beyrek anlatısı sözlü kültür ortamında yüz yüze bir iletişim ortamında icracılar tarafından nesilden nesile aktarılmış ve farklı eş metinleri oluşmuştur. Eş metinlerin sözlü kültürden derlenmesi sırasında salt metin merkezli yaklaşımlar halk bilimi çalışmaları açısından eksiklikler yaratmaktadır. Bu eksiklik Alan Dundes tarafından fark edilmiş ve doku, metin ve konteks adı verilen yaklaşım ortaya konulmuştur. Kısaca bu yaklaşım sadece metni değil, onunla birlikte anlatıcı, çevre, dinleyici vd. etkenlerin de sözlü metin için önemli olduğunu ve onların kayıt altına alınarak derlenmesi gerektiğini belirtir.

1929 yılında Ahmet Baha, Bamsı Beyrek Boyu’nun eş metnini tespit etmiş, metin ile birlikte bağlamı, icracı vd. kayıt altına almıştır. Dönemine göre oldukça yeni bir yaklaşımla çalışmış, Türk halk bilimi

çalışmalarına ışık tutmuştur. Bey Börek masalı Safranbolu, Hacılar Obası'nda usta anlatıcılar tarafından en az iki yüz yıldır icra edilmektedir. Bamsı Beyrek ve Bey Börek metinleri çocuksuzluk, kahramanın ailesinin sosyal statüsü, doğum, ad verme, yardımcı kahraman, kahramanın atı, aşık olma, engeller, esir düşme, eve dönme, kılık değiştirme gibi pek çok motif bakımından büyük oranda örtüşmektedir. Bu durum Safranbolu eş metninin Dede Korkut Kitabı'ndan sözlü kültür ortamına aktarılmış olması ile açıklanabilir. Ancak kaynak kişinin metni öğrendiği kişinin anlatıyı nereden öğrendiğiyle ilgili bilgiler elde mevcut değildir. Bu nedenle Dede Korkut hikâyelerinin sözlü kültürden derlenerek yazıldığı ile ilgili görüşü de göz ardı etmemek gerekir.

KAYNAKÇA

- Ahmet Baha. (1931a, Teşrinevvel). <Bey Börek>e dair VI. *Bartın Gazetesi*, 3.
- Ahmet Baha. (1931b, Teşrinevvel). <Bey Börek>e dair VII. *Bartın Gazetesi*, 3.
- Ahmet Baha. (1931c, Teşrinevvel). <Bey Börek>e dair VIII. *Bartın Gazetesi*, 3.
- Ahmet Baha. (1931d, Ağustos 31). Bey Börek Destanına dair. *Bartın Gazetesi*, 3.
- Ahmet Baha. (1931e, Eylül 7). <Bey Börek>e dair II. *Bartın Gazetesi*, ss. 2, 5.
- Ahmet Baha. (1931f, Eylül 14). <Bey Börek>e dair III. *Bartın Gazetesi*, 3.
- Ahmet Baha. (1931g, Eylül 21). <Bey Börek>e dair IV. *Bartın Gazetesi*, 3.
- Ahmet Baha. (1931h, Eylül 28). <Bey Börek>e dair V. *Bartın Gazetesi*, 3.
- Aksoy-Sheridan, R. A. (2008). Sözlü Formül Kuramı Işığında Dede Korkut Kitabı'na Bakış. *Millî Folklor Dergisi*, (79), 21-32.
- Alptekin, M. (2016). *Bamsı Beyrek Destanı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma (İnceleme-Metin)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Boratav, P. N. (1939). *Bey Börek Hikâyesine Ait Metinler*. Ankara.
- Boratav, P. N. (2002). *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Daşdemir, M. (2010). Dedem Korkut Kitabı. *Belleten*, 58(2), 67-90.
- Dundes, A. (1998). Doku, Metin, Konteks. *Millî Folklor Dergisi*, (çev. Metin Ekici), (38), 106-119.
- Ekici, M. (1995). *Dede Korkut Hikâyeleri Tesiri İle Teşekkül Eden Halk Hikâyeleri*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil, ve Tarih Yüksek Kurumu Yayını.
- Ekici, M. (1998). Halk Bilimi Çalışmalarında Metin (Text), Doku (Texture), Sosyal Çevre Ve Şartlar (Konteks) İlişkisinin Önemi. *Millî Folklor Dergisi*, (39), 25-34.
- Ergin, M. (1989). *Dede Korkut Kitabı I*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Fedakar, (2001). Alpamış Destanı ve Bey Börek Hikâyesi Arasında Bir Karşılaştırma. *Millî Folklor Dergisi*, (51), 51-64.
- Gümüş, İ. (2017). *Türk Masalları ve Max Lüthi Yöntemi*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Küçükbasmacı, G. (2017). Bey Börek Anlatılarında Eş Metin Oluşma Sürecine Metinlerarası Bir Yaklaşım. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (38), 1-13.
- Oğuz, M. Ö. (2000). *Türk Dünyası Halk Biliminde Yöntem Sorunları*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.
- Özkan, T. (2006). *Bey Börek Anlatılarının Kahramanın Yolculuğu Açısından İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özkan, T. (2010). Bamsı Beyrek ve Bey Börek Anlatılarında Arketipik İmgeler. *Millî Folklor Dergisi*, 22(85), 81-90.
- Pehlivan, G. (2014). Müstensih'in Edebî Eserin Yaratımındaki Rolü -Dede Korkut Kitabı Örneğinde-. *Millî Folklor*, (26), 101-112.
- Sakaoğlu, (1998). *Dede Korkut Kitabı, İnceleme-Derlemeler-Aktarmalar I*. Konya: Sel-Un Yayınları.
- Sakaoğlu, (2002). *Gümüştane ve Bayburt Masalları*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.
- Yıldız, N. (2009). Türk Destanlarında "Çocuksuzluk". *Millî Folklor Dergisi*, (82), 76-88.